

Ministerie van Defensie

Rapport Intern Onderzoek Defensie 2019-24-BS-MCD

Datum 4 augustus 2020
Status Definitief

Colofon

COID

Kromhout kazerne, Herculeslaan 1
3509AA Utrecht

Versie
Opdrachtgever
Auteur(s)

1.0

Aantal pagina's excl.
bijlage(n)

27

Inhoud

Colofon	2
1 INLEIDING	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Opdracht, onderzoeksvraag en doelstelling van het onderzoek.....	4
1.3 Afbakening	4
1.4 Samenstelling van de Commissie van Onderzoek	5
1.5 Definitie van rollen binnen het onderzoek.....	5
1.6 Onderzoeksperiode.....	5
2 WERKWIJZE EN PROCESVERLOOP	6
2.1 Gehanteerd onderzoeksprotocol	6
2.2 Gebruikte onderzoeksmethodieken	6
2.3 Bijzonderheden in procesverloop.....	6
3 TOETSINGSKADER	9
3.1 Ambtenarenwet	9
3.2 Militaire Ambtenarenwet	9
3.3 SG aanwijzing A/984	9
4 BEVINDINGEN	10
4.1 Algemene context	10
4.2 Onderzoeksresultaten	11
5 CONCLUSIES	24
5.1 Onderzoeksvragen	24
5.2 Conclusies.....	24
6 BIJLAGEN	27

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Naar aanleiding van de brief (bijlage A), ontvangen op 1 november 2017, van de raadsman van [REDACTED] waarin laatstgenoemde melding doet van diverse vermoedens van misstanden, alsmede het advies van onderzoekscommissie 'meldingsproces oud-defensiefotograaf' (bijlage B) om deze meldingen in behandeling te nemen op basis van reeds beschikbare informatie, heeft de secretaris-generaal een commissie van onderzoek (verder: de commissie) ingesteld.

1.2 Opdracht, onderzoeksvraag en doelstelling van het onderzoek

De commissie had opdracht een Intern Onderzoek Defensie uit te voeren naar de vermoedens van misstanden zoals beschreven in de voornoemde brief. Deze vermoedens betroffen¹:

1. Onveilige Vikingvoertuigen welke niet deugdelijk waren voor inzet in warme gebieden (computerstoringen, waardoor de voertuigen slechts vijf kilometer per uur konden rijden). [REDACTED] die cliënt daarover heeft geïnterviewd (gedraaid) is in 2009 gesneuveld in Afghanistan in een Viking.
2. Ongewenste seksuele omgangsvormen, bijvoorbeeld een weddenschap waarbij een 40mm granaat anaal werd ingebracht.
3. Huurlingen die een dorp zuiveren in Helmand (Canadese troepen).
4. Huurlingen die worden ingezet om voedsel- en brandstoftransporten te beveiligen.
5. Spelen met munitie (met mortiergranaten burgers 'laten schrikken', granaten zo laag mogelijk over het maaiveld schieten).
6. Het betreden van mijnenvelden –al dan niet in opdracht- om te oefenen, met als concreet voorbeeld een FAC-oefening waarbij een voertuig op een mijn rijdt en de inzittenden zwaargewond raken.
7. De wijze waarop met zijn (*melder*) PTSS (integratie) is omgegaan.
8. De wijze waarop tot op dat moment met de melding is omgegaan.

Deze onderzoeksopdracht is op 12 november 2019 door de opdrachtgever bekrachtigd met een instellingsbeschikking en de opdrachtgever heeft toestemming gegeven voor eenmaal verlenging van de initiële termijn (bijlage C en D).

1.3 Afbakening

Het onderzoek beperkt zich tot de onderzoekshandelingen benodigd voor de beantwoording van de vermoedens zoals hierboven weergegeven. Er heeft geen meldgesprek plaatsgevonden waarin melder zijn meldingen heeft geconcretiseerd. Dit maakte het voor de commissie moeilijk dit onderzoek goed af te bakenen. Derhalve

¹ De onderstaande acht punten zijn woordelijk geciteerd uit de voornoemde meldingsbrief.

heeft de commissie alle mogelijke aanknopingspunten onderzocht, hetgeen de doorlooptijd van het onderzoek heeft beïnvloed.

1.4 Samenstelling van de Commissie van Onderzoek

De Commissie van Onderzoek (CvO) bestond uit:

Bij de start van het onderzoek was er sprake van de aanstelling van secretaris   in de onderzoekscommissie. Zij heeft echter nimmer deel uitgemaakt van de commissie omdat het een externe verwerving betrof en deze zodanig veel tijd in beslag nam, dat het rendement van deelname te laag werd. Beoogd secretaris heeft geen enkele informatie over het onderzoek tot zich genomen. Met de verlenging van de onderzoekstermijn is haar rol uit de instellingsbeschikking verwijderd.

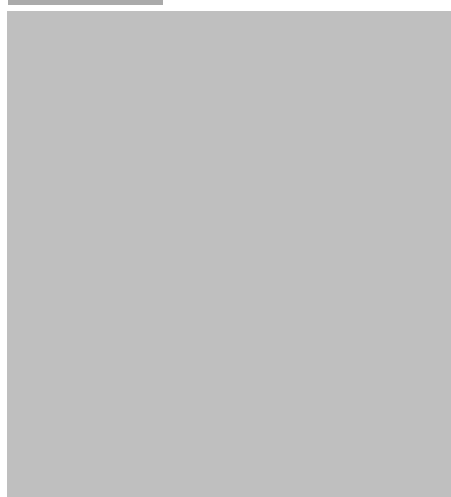
1.5 Definitie van rollen binnen het onderzoek

Het onderzoek kende personen in de onderstaande drie rollen.

Melder:

Getuigen:

Deskundigen:

1.6 Onderzoekperiode

Dit Intern Onderzoek Defensie kende een doorlooptijd van 9 maanden, lopende van 12 november 2019 tot 4 augustus 2020. De redenen voor de lange looptijd staan beschreven in paragraaf 2.3 onder 'Bijzonderheden procesverloop'.

█
█

2 WERKWIJZE EN PROCESVERLOOP

2.1 Gehanteerd onderzoeksprotocol

SG Aanwijzing A/989 "Protocol Interne Onderzoeken Defensie" heeft als basis gediend voor de opzet en uitvoering van het onderzoek.

2.2 Gebruikte onderzoeksmethodieken

De commissie heeft gebruik gemaakt van de onderzoeksmethodieken interviews en documentanalyse. Er is geen gebruik gemaakt van andere onderzoeksmethoden die hebben ingegrepen op de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen bij dit onderzoek.

2.2.1 Schriftelijke verklaringen

Twee van de in dit onderzoek geraadpleegde deskundigen, de █ en █ hebben beide een schriftelijke verklaring afgelegd. Deze zijn gevoegd als bijlage E en F.

2.2.2 Geïnterviewde personen

De commissie heeft 9 interviews gehouden met in totaal 11 personen. Van ieder interview is een afzonderlijk gespreksverslag gemaakt dat is ondertekend en in het onderzoeksdossier is opgenomen.

In chronologische volgorde zijn de volgende personen gesproken:

- a. Getuige █ geïnterviewd op 27 januari 2020 (gespreksverslag gevoegd als bijlage G).
- b. Getuige █ geïnterviewd op 20 februari 2020 bijgestaan door █ (gespreksverslag gevoegd als bijlage H).
- c. Getuige █ geïnterviewd op 22 april 2020 bijgestaan door █ (gespreksverslag gevoegd als bijlage I).
- d. Getuige █ geïnterviewd op 13 mei 2020 (gespreksverslag gevoegd als bijlage J).
- e. Getuige █ geïnterviewd op 13 mei 2020 (gespreksverslag gevoegd als bijlage K).
- f. Getuige █ geïnterviewd op 19 mei 2020 (gespreksverslag gevoegd als bijlage L).
- g. Deskundigen █ geïnterviewd op 11 maart 2020 (gespreksverslag gevoegd als bijlage M).
- h. Getuige █ geïnterviewd op 17 juni 2020 (gespreksverslag gevoegd als bijlage N).

2.3 Bijzonderheden in procesverloop

De commissie hecht eraan een aantal bijzonderheden in het procesverloop toe te lichten. De commissie is gedurende het onderzoek geconfronteerd met

█
█

omstandigheden die invloed hebben gehad op de doorlooptijd en onderzoeksresultaten.

2.3.1 *Geen contact met melder*

Voor het verrichten van onderzoek is het van belang een meldgesprek te voeren waarin meldingen door de melder worden toegelicht en geconcretiseerd. Het meldgesprek vormt de basis voor het onderzoek. In dit onderzoek heeft er geen meldgesprek plaatsgevonden omdat melder via zijn raadsman heeft laten weten, om hem moverende redenen, geen meldgesprek te willen voeren. Vanwege de behoefte van de commissie aan aanknopingspunten om de meldingen te kunnen onderzoeken heeft de commissie gedurende het onderzoek herhaaldelijk geprobeerd contact te krijgen met de melder, via zijn raadsman. Ondanks herhaalde pogingen is het de commissie niet gelukt om in contact te komen met melder (zie bijlage O).

In een van de eerste pogingen van de commissie om in contact te komen met de melder antwoordde de raadsman van melder in de e-mail van 28 november 2019 om zijn cliënt 'wat meer tijd te gunnen'. Naar aanleiding hiervan heeft de commissie besloten wel verder te gaan met het onderzoek en op zoek te gaan naar mogelijke andere bronnen om de door melder gedane meldingen te concretiseren. Op een later moment in het onderzoek zou de commissie weer in contact treden met de raadsman in de hoop een meldgesprek tot stand te brengen.

Na de initiële correspondentie met de raadsman van melder en herhaalde pogingen daarna, is er uiteindelijk helemaal geen contact meer tot stand gekomen met melder noch zijn raadsman. Op een aangetekende brief en op e-mails van de commissie kwam geen antwoord. Telefonisch kwam de commissie niet voorbij de telefoniste/secretaresse van de raadsman van melder.

2.3.2 *Consequenties van het ontbreken van een meldgesprek voor het onderzoek*

Door het ontbreken van het meldgesprek en de daarmee beoogde concretisering van de meldingen alsmede het verkrijgen van aanknopingspunten was de commissie genoodzaakt op zoek te gaan naar andere bronnen om de meldingen toch te kunnen onderzoeken. De commissie heeft hierbij gebruik gemaakt van diverse bronnen zoals het internet, krantenberichten, rapportages van diverse Defensieonderdelen, defensiesystemen, (mogelijke) getuigen en deskundigen. Dit heeft de commissie veel tijd gekost maar heeft ertoe geleid dat de commissie ten aanzien van de meeste meldingen aanknopingspunten heeft gevonden. Meldingen over buitenlandse mogelijkheden heeft de commissie niet onderzocht omdat dit buiten de scope van een Intern Onderzoek Defensie valt.

2.3.3 *Vergoeding juridische kosten*

In zijn e-mail van 28 november 2019 geeft de raadsman van melder aan '[...] dat cliënt tot heden aanzienlijke kosten heeft moeten maken voor juridische bijstand bij zijn melding. Hij wil de reactie op een verzoek om deze kosten te vergoeden afwachten en eerst daarna reageren.'

De commissie heeft niet kunnen achterhalen waar dit verzoek ligt en bij wie het is ingediend. De commissie heeft herhaaldelijk getracht in contact te komen met melder en de raadsman van melder, mede om dit verzoek te verduidelijken.

Parellel heeft de commissie op eigen initiatief gezien of de melding in aanmerking kon komen voor een klokkenluidersregeling, om melder op deze wijze te voorzien in een tegemoetkoming. Ook voor een klokkenluidersregeling is echter een concretisering nodig van de melding. De commissie heeft daarom besloten om te wachten met het aanbieden van een weging voor de klokkenluidersregeling tot een meldgesprek had plaatsgevonden. Dit meldgesprek heeft niet plaatsgevonden.

2.3.4 *COVID-19*

Het landelijke- en organisatiebeleid omtrent de COVID-19 crisis heeft invloed gehad op de doorlooptijd van het onderzoek. De voorzitter van de commissie werd ingezet voor de primaire taak van Defensie in de bestrijding van COVID-19. Daarnaast bemoeilijkten de nieuwe omstandigheden en de wisselende toegankelijkheid van werkplekken en –systemen het onderzoek. Ook heeft de commissie langere tijd geen interviews kunnen houden vanwege COVID-19.

3 TOETSINGSKADER

Onderstaande regelgeving wordt relevant geacht bij onderzoeken naar gedragingen. Het betreft geen uitputtende lijst.

3.1 **Ambtenarenwet**

In deze wet staat vermeld aan welke verplichting het bevoegd gezag en de burgerambtenaar gebonden zijn, namelijk: *"het bevoegd gezag en de ambtenaar zijn verplicht zich als een goed werkgever en een goed ambtenaar te gedragen."*²

3.2 **Militaire Ambtenarenwet**

In deze wet staat vermeld aan welke verplichting het bevoegd gezag en de militair ambtenaar gebonden zijn, namelijk: *"Het bevoegd gezag en de militaire ambtenaar zijn verplicht zich als een goed werkgever en een goed militair ambtenaar te gedragen."*³

3.3 **SG aanwijzing A/984**

In deze aanwijzing 'Uitvoering integriteitsbeleid Defensie' staan regels omtrent integriteit omschreven, waaronder de vier basisnormen van de gedragscode van Defensie, namelijk:

1. Verbondenheid
Ik werk samen, help anderen, sta open voor feedback en spreek aan.
2. Veiligheid
Ik werk veilig. Onveilig of ongewenst gedrag maak ik bespreekbaar of meld ik.
3. Vertrouwen
Ik zorg dat mijn collega's en de samenleving op mij kunnen vertrouwen.
4. Verantwoordelijkheid
Ik toon vakmanschap en neem verantwoordelijkheid in mijn werk.

² Artikel 125ter Ambtenarenwet

³ Artikel 12bis Militaire Ambtenarenwet

4 BEVINDINGEN

4.1 Algemene context

Alvorens wordt overgegaan tot de concrete bevindingen van het gemelde voorval, wordt eerst een algemene context geschetst. De algemene context is onderverdeeld in een aantal subthema's die de commissie van belang acht.

4.1.1 *Achtergrond melder*

Melder is als militair geplaatst geweest bij Audio Visuele Dienst Defensie, de voorloper van wat nu bekend is onder de naam het Mediacentrum Defensie. In deze functie is hij meerdere keren uitgezonden (bijlage P) om als militair fotograaf de omstandigheden waarin de Nederlandse Defensieorganisatie zich in uitzendingsgebied bevond vast te leggen. Deze werkzaamheden hebben hem onder meer in Afghanistan en Tsjaad gebracht. In sommige gevallen was melder *embedded* bij Nederlandse militairen en in andere gevallen bij militairen van een NAVO-partnerland.

4.1.2 *Periode en locatie van de vermeende voorvallen*

De meldingen hebben betrekking op, voor zover de commissie dit kan stellen, de perioden waarin melder is uitgezonden naar Tsjaad en Afghanistan. Daarbij lijken de meeste gemelde voorvallen betrekking te hebben op Tsjaad en zijn tijd met de tweede shift naar Tsjaad uitgezonden mariniers. Deze shift liep van 24-10-2008 tot en met de afbouw van de missie op 15-03-2009.

4.1.3 *Sfeer onder de mariniers*

De meeste geïnterviewden schetsen een algehele goede sfeer onder de mariniers tijdens de missie in Tsjaad. De dreiging in Tsjaad was laag, waardoor geïnterviewden de missie als ontspannen hebben ervaren. De aanwezigheid van melder werd door alle geïnterviewde mariniers als positief ervaren. Zij stonden allen positief tegenover de aanwezigheid van melder en zagen hem als onderdeel van 'de groep'. Het feit dat melder militair was en kennis had van de basis (veiligheids)handelingen als militair, ervaren geïnterviewden als positief. Het zorgde er volgens geïnterviewden voor dat hij goed mee kon komen en er niet op hem 'gepast' hoefde te worden, zoals dat wel eens het geval was bij andere fotografen/journalisten.

Geïnterviewden gaven aan dat er veel werd gelachen onder de mariniers en er regelmatig 'funny's' (met elkaar) werden uitgehaald. Ook melder maakte deel uit van de gezelligheid. Zo sprak een aantal geïnterviewden van een door melder gefilmde activiteit waarbij mariniers het televisieprogramma van Alberto Stegeman naspeelden. Desgevraagd verklaarden een aantal geïnterviewden dat zij zich konden voorstellen dat er ten tijde van de uitzending ook wel eens een 'funny' met melder zou kunnen zijn uitgehaald, juist omdat hij goed in de groep lag. Geen van de geïnterviewden kon zich een specifieke 'funny' jegens melder herinneren.

Waar de meeste geïnterviewden over een goede en ontspannen sfeer spraken waarin ook 'funny's' met elkaar werden uitgehaald, gaf een getuige een ander beeld. Deze persoon, die samen met melder in Tsjaad arriveerde en evenals melder geen onderdeel was van de eenheid mariniers ter plaatse, sprak over een vervelende sfeer waarin 'pesterijen' plaatsvonden en, vanuit zijn perspectief, de mariniers elkaar onderling treiterden.

4.2 Onderzoekresultaten

Hieronder treft u een uiteenzetting aan van de onderzoekresultaten. Deze zijn verdeeld in drie punten:

1. Onderzoekbaarheid van de meldingen
2. Onderzoekspz et -handelingen
3. Bevindingen gespecificeerd per melding

4.2.1 *Onderzoekbaarheid van de meldingen*

De commissie heeft voorafgaand aan de start van het onderzoek enkele achterliggende documenten van de opdrachtgever verkregen. Dit waren:

1. Nieuwsbrief Dco van 4 november 2017 (bijlage Q)
2. Brief van melder aan de opdrachtgever (zie bijlage A)
3. Brief aanvulling gronden bezwaar van melder aan de opdrachtgever (bijlage R)

Nadat op 28 november 2019 duidelijk werd dat contact met melder op de korte termijn niet tot stand zou komen, heeft de commissie besloten het onderzoek te starten zonder dat de meldingen door melder waren geconcretiseerd. De commissie is op zoek gegaan naar andere bronnen voor aanknopingspunten en heeft vervolgens iedere melding apart beoordeeld op onderzoekbaarheid.

De commissie vond bij vrijwel alle meldingen voldoende aanknopingspunten voor verder onderzoek. Drie door melder omschreven meldingen in de brief van 1 november 2017 heeft de commissie niet onderzocht, te weten:

- Melding 3: '*Huurlingen die een dorp zuiveren in Helmand (canadese troepen)*'. De commissie achtte deze melding als onvoldoende onderzoekbaar. Melder geeft in het NRC-artikel (bijlage Q) aan dat hetgeen hij meldt niet door of namens de Nederlandse defensieorganisatie heeft plaatsgevonden. Het handelen van particuliere (militaire) partijen niet verbonden aan de Nederlandse Defensieorganisatie valt niet in de scope van deze commissie.
- Melding 7: '*De wijze waarop met zijn (melder) PTSS (integratie) is omgegaan*'. Deze melding is reeds meegenomen in een eerder onderzoek vanuit het ministerie van Defensie (bijlage B),

- Melding 8: *'De wijze waarop tot op dat moment met de melding is omgegaan'*. Ook deze melding is reeds onderzocht (bijlage B).

De commissie heeft een melding (melding 9) toegevoegd aan het onderzoek, die niet schriftelijk door melder is gedaan. Bij de start van het onderzoek heeft de commissie de adviseur Integriteit van de Bestuursstaf verzocht om alle voor het onderzoek relevante informatie te overhandigen. Een van de documenten die de commissie ontving was een foto. De betreffende adviseur gaf aan dat hij deze foto tijdens een telefonisch onderhoud met de raadsman van melder kreeg doorgestuurd (bijlage S).

De commissie heeft zoals gesteld melder noch diens raadsman kunnen spreken en bevragen en weet hierdoor niet exact wat het doel van het doorsturen van deze foto is geweest. De commissie heeft de aannahme gedaan dat er in de perceptie van melder mogelijk omissies/misstanden te zien zouden zijn op de foto. Daarop heeft de commissie besloten de situatie die op de foto te zien is onderdeel te laten zijn van het onderzoek en te laten bestuderen door deskundigen. De foto is in het onderzoek aangemerkt als melding 9.

4.2.2 *Onderzoeksopzet en -handelingen*

De commissie is per melding nagegaan hoe en bij wie informatie ingewonnen kon worden. Hierbij is gebruik gemaakt van defensiesystemen, mogelijke getuigen en deskundigen. Ook heeft de commissie de archieven van diverse organisatieonderdelen geraadpleegd. Bij iedere te onderzoeken melding vond de commissie een startpunt. De commissie heeft net zolang naar informatie gezocht tot er geen nieuwe informatie meer boven water kwam (saturatie). In interviews werd de sneeuwbalmethode gehanteerd. Wanneer er namen werden genoemd nam de commissie contact op voor een eventueel (vervolg)interview.

Al het fotomateriaal dat melder in Afghanistan en Tsjaad heeft gemaakt heeft de commissie met medewerking van C-MCD van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie verkregen. Dit materiaal is door de commissie bekeken om te beoordelen of er foto's waren van zaken zoals melder heeft gemeld. Dit bleek, voor zover de commissie kan beoordelen, niet het geval. De commissie heeft vanwege het grote aantal deze foto's niet als bijlage gevoegd.

Naast het interviewen van personen die aanwezig waren in Tsjaad ten tijde van de uitzending van melder, heeft de commissie:

- Meermaals informatie ingewonnen bij Directie Operatiën (DOPS).
- Deskundigen van het Helikopter Commando Defensie gesproken.
- Deskundigen van het Opleidings- en Trainingscentrum Manoeuvre School Grond en Lucht Samenwerking gesproken.
- Alle door melder gemaakte foto's verkregen van het MCD en bestudeerd.
- Twee oud-collega's van melder van het MCD gesproken.
- Het Peoplesoft dossier van melder geraadpleegd om locaties, functies, plaatsen tewerkstelling en data te verkrijgen.

- Onderzoek via het internet gedaan om te zoeken naar informatie die de meldingen meer zouden concretiseren.
- Alle media publicaties waarin melder spreekt over de meldingen bestudeerd op aanknopingspunten voor het onderzoek.
- Het MIV-systeem geraadpleegd om inzichtelijk te krijgen of er meldingen van ongewenst gedrag zijn tijdens shift 2 in Tsjaad.
- De uitzendlijst van de rotaties Tsjaad van het Korps Mariniers opgevraagd om getuigen te kunnen identificeren.
- Bij de IGK relevante kwartaal- en jaarverslagen 2007 en 2008 opgevraagd en bestudeerd.

4.2.3 **Melding 1:** *Onveilige Vikingvoertuigen.*

Melder geeft in de brief van 1 november 2017 aan dat de Vikingvoertuigen waarmee de mariniers optraden onveilig en niet deugdelijk zouden zijn geweest. De letterlijke melding is als volgt:

'Onveilige Vikingvoertuigen welke niet deugdelijk waren voor inzet in warme gebieden (computerstoringen, waardoor de voertuigen slechts vijf kilometer per uur konden rijden). ██████████, die cliënt daarover heeft geïnterviewd (gedraaid) is in 2009 gesneuveld in Afghanistan in een Viking.' (brief 1 november 2017)

In het NRC-artikel (bijlage Q) komt naar voren dat de ervaringen van melder met het voertuig in zijn uitzendingsperiode in Tsjaad zijn opgedaan:

'Er werd in de woestijn van Tsjaad geoefend met Vikings – lichte terreinvoertuigen die later in Afghanistan zijn ingezet. Een chauffeur vertelde mij dat hij zich onveilig voelde in zijn Viking, vanwege alle technische problemen. Hij zei dat de software door de hitte op tilt kon slaan, waardoor hij slechts stapvoets kon rijden. Later is hij in Afghanistan met een Viking op een bermbom gereden.'

De commissie heeft een documentenanalyse verricht. De zoektocht naar documenten over de inzet van Vikingvoertuigen heeft een uitgebreid 'Lessons Identified' document opgeleverd, opgesteld door de DOPS, dat een gedetailleerde uiteenzetting bevat van de prestaties van het voertuig, gebaseerd op de inzet van het voertuig in Tsjaad. Dit document is NATO-restricted gerubriceerd en wordt daarom in dit rapport niet inhoudelijk geciteerd en separaat aan opdrachtgever aangeboden. Het document geeft mogelijke limitaties en problematieken van het voertuig weer die tijdens de uitzending van de mariniers in Tsjaad zijn ervaren en draagt oplossingen aan om deze te verhelpen of te vermijden. Daarnaast worden hierin adviezen gedaan ter vergroting van de effectiviteit van het gebruik van het voertuig in toekomstige missies. De

■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■

commissie heeft het document gebruikt ter toetsing van de bevindingen uit andere bronnen.

De commissie heeft eveneens uitgebreid met de geïnterviewden gesproken over de inzet van de Vikingvoertuigen en de eventuele problematiek die zij met deze voertuigen hebben ervaren. In de gesprekken werd meermaals verklaard dat de missie in Tsjaad gebruikt werd als een testcase voor de inzet van de Vikingvoertuigen. De lage dreiging in Tsjaad in combinatie met een extreem klimaat zorgden voor optimale omstandigheden om het voertuig grondig te testen en limitaties van het voertuig te identificeren. Volgens het NATO-restricted document betreffende Lessons Identified gericht op de Viking is specifiek opdracht gegeven de grenzen van het voertuig op te zoeken.

Uit de gesprekken komt een eenduidig beeld naar voren over de problematiek die werd ervaren met deze voertuigen. De voornaamste problematiek was dat de voertuigen met oververhitting kampten bij de extreme temperaturen in Tsjaad. In Tsjaad kon het overdag boven de vijftig graden Celsius worden en was het mogelijk dat de voertuigen bij intensief gebruik oververhit raakten. Meerdere geïnterviewden verklaarden dat er een operationele oplossing werd toegepast om deze problematiek te voorkomen, inhoudende dat de reisschema's zo werden aangepast dat er niet (intensief) hoefde te worden gereden op het heetst van de dag.

Meerdere geïnterviewden verklaarden dat met name drie á vier voertuigen regelmatig te kampen hadden met de problematiek van oververhitting en dat deze frequent stil kwamen te staan. De twee monteurs die met de missie mee waren, hadden volgens een aantal geïnterviewden, hun handen vol aan deze voertuigen.

Geen van de geïnterviewden herkende het beeld dat melder schetst over mogelijke onveiligheid van de Vikingvoertuigen. Veiligheid is een relatief begrip dat in perspectief moet worden gezien, zo werd aan de commissie verklaard. Veiligheid van een voertuig hangt samen met de dreiging in het gebied waar de inzet is, de doeleinden waarvoor het voertuig wordt gebruikt en diverse mitigerende maatregelen die worden genomen om de veiligheid te vergroten. Geen van de geïnterviewden heeft de Vikingvoertuigen en de inzet daarvan in Tsjaad als onveilig ervaren.

In de gesprekken heeft de commissie wel meerdere malen gehoord dat het bij de mariniers bekend is dat de Vikingvoertuigen, in vergelijking met bijvoorbeeld een Bushmaster, minder goed bestand zijn tegen IED's en bermbommen. Dit komt voornamelijk door de lage bodem van de voertuigen, waardoor een explosie onder het voertuig veel contact maakt met het voertuig en de bodemplaat de inzittenden hier niet voldoende tegen beschermt. In de gesprekken heeft de commissie meermaals gehoord dat er bij iedere verplaatsing een dreigingsanalyse wordt gemaakt van het gebied waar naartoe wordt verplaatst en mitigerende maatregelen worden genomen om de risico's te verkleinen. Voorbeelden van mitigerende maatregelen zijn: het laten opsporen van IED's en bermbommen door de Genie, of

het onder toezicht houden van een bepaald gebied. In Tsjaad was er geen dreiging van IED's of bembommen. Deze dreiging was in Afghanistan wel aanwezig.

Geïnterviewden waren over het algemeen tevreden over de Vikingvoertuigen. De voertuigen waren geschikt voor de taken waarvoor zij werden ingezet in Tsjaad, ondanks het extreme klimaat en de grote afstanden die werden afgelegd. Dit beeld wordt bevestigd door het NATO-restricted document betreffende Lessons Identified gericht op het Vikingvoertuig.

Een van de geïnterviewden verklaarde dat hij de problematiek die er in Tsjaad met de Vikingvoertuigen naar boven kwam, later in Afghanistan niet meer heeft ervaren. Een andere geïnterviewde verklaarde dat er voor de missie in Afghanistan aanpassingen waren gedaan aan de Vikingvoertuigen, om het voertuig meer bestendig te maken tegen de dreigingen die in deze missie aanwezig waren. Zo waren bijvoorbeeld de bodemplaten van de Vikingvoertuigen aangepast om deze meer bestendig te maken tegen een explosie onder het voertuig. Ook waren er metalen rekken aan de zijkanten gemonteerd om meer bescherming te bieden tegen *rocket propelled grenades* (RPG's).

Subconclusies melding 1

De commissie:

- Stelt vast dat de missie in Tsjaad werd gezien als een 'testcase' voor (de inzet van) de Vikingvoertuigen.
- Stelt vast dat er opdracht is gegeven om mogelijke problematiek met en limitaties (tijdens de inzet) van de Vikingvoertuigen te identificeren.
- Stelt vast dat er tijdens de missie in Tsjaad problemen met de Vikingvoertuigen waren die verband hielden met het extreme klimaat in Tsjaad (voornamelijk oververhitting).
- Stelt vast dat reisschema's tijdens de missie van Tsjaad werden aangepast om de problemen met oververhitting van de Vikingvoertuigen te vermijden.
- Kan niet vaststellen dat de Vikingvoertuigen ondeugdelijk dan wel onveilig waren.

4.2.4 Melding 2: Ongewenste seksuele omgangsvormen.

Melder spreekt in zijn brief van 1 november 2017 van ongewenste seksuele omgangsvormen onder de mariniers tijdens de missie in Tsjaad. De letterlijke melding is als volgt:

'Ongewenste seksuele omgangsvormen, bijvoorbeeld een weddenschap waarbij een 40mm granaat anaal werd ingebracht.' (brief 1 november 2017)

Uit een bericht op www.noventas.nl (bijlage T) blijkt dat melder ten tijde van de missie in Tsjaad het verzoek kreeg een weddenschap te filmen waarbij een militair tot vier keer toe, ten overstaan van vijftien collega's, een lichtkogel in zijn anus probeerde te duwen. Melder geeft in dit krantenartikel tevens aan dat hij dergelijke opnames niet wilde maken, maar dat hij dit niet heeft durven weigeren. In een krantenartikel van het dagblad van het Noorden (bijlage U) concretiseert melder dat het een marinier betreft. Bij dit krantenartikel was een foto te zien waarop een (onherkenbaar gemaakt) persoon in militaire kleding een lichtkogel vasthoudt.

De commissie heeft meerdere militairen gesproken over deze melding en heeft tevens getracht foto- en filmmateriaal te achterhalen waarop deze handeling volgens melder te zien zou zijn. Uit deze zoektocht blijkt dat Defensie niet in bezit is van het door melder gemelde materiaal. Dit kan betekenen dat, als dit materiaal nog bestaat, het mogelijk in privébezit is van melder.

Dat de gemelde situatie heeft plaatsgevonden is door geïnterviewden bevestigd. Meerdere malen hoorde de commissie van geïnterviewden dat zij 'van horen zeggen' bekend waren met deze situatie. De commissie heeft echter ook geïnterviewden gesproken die bij deze situatie aanwezig zijn geweest, zo ook de (oud) marinier die heeft getracht een lichtkogel anaal in te brengen. Laatstgenoemde werkt niet meer bij Defensie, maar wilde wel met de commissie hierover in gesprek.

Op enig moment ontstond er, waarschijnlijk in de tent waar de korporaals sliepen, de weddenschap om een lichtkogel anaal in te brengen. Diegene die het zou lukken zou een geldbedrag krijgen, dat in een rondgang onder aanwezige collega's was opgehaald. Een van de korporaals heeft daarop, in deze tent waar meerdere mariniers aanwezig waren, geprobeerd een lichtkogel anaal in te brengen. Naar eigen zeggen is dit niet gelukt.

Hoeveel mensen bij deze situatie aanwezig waren is de commissie niet duidelijk geworden. De commissie maakt uit de gesprekken op dat de aanwezigen voornamelijk mariniers en korporaals betrof, omdat dergelijke 'funny's' (grappen) niet werden uitgehaald als er hoger kader aanwezig was. Een van de aanwezigen verklaarde tegenover de commissie dat er ten tijde van deze situatie een sergeant-majoor binnenliep, die aan de aanwezigen vroeg waar ze mee bezig waren en opdracht gaf om al het beeldmateriaal dat gemaakt was te verwijderen. De commissie heeft deze sergeant majoor niet weten te vinden.

Melder geeft in zijn melding aan dat hem is gevraagd beeldmateriaal van deze situatie te maken en dat hij dit verzoek niet durfde te weigeren. Geen van de geïnterviewden kan zich dit herinneren noch voorstellen. Aanwezigen schetsen een beeld van een lacherige situatie waarbij eenieder vrijwillig aanwezig was en zonder belemmerd te worden weg had kunnen lopen. Bovendien herkennen zij niet de door melder gemelde connotatie van '*seksuele omgangsvormen*' met deze situatie. Met andere woorden,

de geïnterviewden interpreteren een poging tot het anaal inbrengen van een lichtkogel in het kader van een weddenschap niet als iets seksueels.

In de melding spreekt melder in het meervoud '*seksuele omgangsvormen*'. Anders dan de poging tot het anaal inbrengen van een lichtkogel, wat door melder als seksuele omgangsvorm is gedefinieerd, heeft de commissie geen andere omgangsvormen van seksuele aard kunnen vinden. Ook zijn er tijdens de missie in Tsjaad geen meldingen geweest van ongewenste seksuele omgangsvormen.

Subconclusies melding 2

De commissie:

- De commissie stelt vast dat een korporaal der mariniers tijdens de missie in Tsjaad heeft geprobeerd een lichtkogel anaal in te brengen.
- De commissie stelt vast dat dit heeft plaatsgevonden in het kader van een weddenschap.
- De commissie stelt vast dat geïnterviewden de poging tot het anaal inbrengen van een lichtkogel in het kader van een weddenschap niet interpreteren als een seksuele handeling.
- De commissie kan niet vaststellen of melder is gedwongen deze situatie te filmen/fotograferen.
- De commissie kan niet vaststellen dat er overige vormen van ongewenst gedrag hebben plaatsgevonden.

4.2.5 *Melding 4: Inzet huurlingen.*

In de brief van 1 november 2017 maakt melder melding van de inzet van huurlingen. De letterlijke melding is als volgt:

'Huurlingen die worden ingezet om voedsel- en brandstoftransporten te beveiligen.' (Brief 1 november 2017)

De commissie heeft met geïnterviewden over huurlingen/private contractors gesproken die mogelijk zijn ingezet voor gewapende taken ter ondersteuning van Defensie. Daarnaast heeft de commissie contact opgenomen met Directie Operatiën (DOPS) van de Bestuursstaf om hen te bevragen over het Nederlandse beleid inzake huurlingen/private contractors.

Van gewapende huurlingen of private contractors zou, volgens alle geïnterviewden, geen sprake zijn in Tsjaad noch Afghanistan. Meerdere geïnterviewden gaven aan dat de Nederlandse Defensie nooit gebruik maakt van gewapende huurlingen of private contractors. Dit beeld wordt bevestigd door DOPS. Het beleid van Defensie in 2008/2009 in zowel Tsjaad als Afghanistan was dat er geen gebruik werd gemaakt van gecontracteerde huurlingen of beveiligers.

Wel werden er helikopters ingehuurd om logistieke verplaatsingen te realiseren, of werden er vrachtwagens gehuurd ten behoeve van logistieke transporten. De gewapende beveiliging hiervan is echter altijd uitgevoerd door Defensie zelf, zo bevestigen zowel geïnterviewden als DOPS.

De commissie heeft in de gesprekken geprobeerd te ontleden wat de achtergrond van deze melding kan zijn. Geïnterviewden gaven aan dat de VN wel gebruik maakt van gewapende beveiligers om kampementen en andere objecten te beveiligen. Dit zijn veelal lokale personen die door de VN worden ingehuurd en een door de VN verstrekt wapen dragen.

Subconclusie melding 4

De commissie:

- Acht het waarschijnlijk dat de Nederlandse Defensieorganisatie geen gebruik heeft gemaakt van huurlingen/private contractors om voedsel- en brandstoftransporten te beveiligen.

4.2.6 **Melding 5: Spelen met munitie.**

In de brief van 1 november 2017 geeft melder aan dat er door mariniers werd gespeeld met munitie, in een dusdanig ernstige mate dat zij bewust op of in de buurt van burgers en/of bewoond gebied zouden hebben geschoten. De letterlijke melding is als volgt:

'Spelen met munitie (met mortiergranaten burgers 'laten schrikken', granaten zo laag mogelijk over het maaiveld schieten).' (brief 1 november 2017)

In het artikel in de NRC (bijlage Q) wordt deze melding als volgt geconcretiseerd:

'Schietoefeningen ontaarden in gekke spelletjes. Wie het dichtst over het maaiveld kon schieten, bijvoorbeeld. Eentje mikte te laag, waardoor de mortier te dichtbij insloeg en er een stuk metaal terugvloog. Daardoor raakte een collega gewond aan zijn hoofd. Ook schoten ze met mortieren in bewoond gebied, waar dat helemaal niet mocht.'

De commissie heeft met geïnterviewden gesproken over de schietoefeningen die werden gedaan in Tsjaad en mogelijke incidenten die daarbij hebben plaatsgevonden.

Bij de bespreking van deze melding nam de commissie vaak duidelijke emotie waar bij diegenen die werden geïnterviewd. Vrijwel alle naar Tsjaad uitgezonden geïnterviewden leken geraakt (moreel verontwaardigd) door deze melding en uitten hun verbazing over het gedeelte van de melding waarin melder het over het schieten

op burgers of in bewoond gebied heeft. De een noemde dit gedeelte van de melding 'idiot', een ander riep: 'waanzin!'.

Bij schietoefeningen waren veelal wel burgers in de omgeving, zo verklaarden meerdere geïnterviewden. Lokale burgers kwamen op de schietoefeningen af die op de schietbaan werden gehouden, vaak om na afloop de hulzen te rapen. Die hulzen zijn van metaal, wat geld opleverde en daarom gewild waren onder de lokale bevolking. Volgens alle geïnterviewden is er nooit een incident geweest waarbij mariniers op of over burgers schoten, noch is er in Tsjaad ooit buiten de schietbaan geschoten volgens meerdere getuigen. Daarnaast werd er volgens geïnterviewden op de schietbaan volgens standaard veiligheidsprotocol geschoten en werd bevolking op afstand gehouden. Meerdere geïnterviewden hebben er geen herinnering aan dat er mortieren mee waren in de missie naar Tsjaad. Een van de geïnterviewden verklaarde dat er wel 60mm mortieren mee waren naar Tsjaad, maar dat het fysiek onmogelijk is om daarmee laag over een maaiveld te schieten. De buis waarmee 60mm mortieren worden afgeschoten moet minimaal onder een hoek van 45 graden staan. Bevestigd is dat er geen gevechtshandelingen hebben plaatsgevonden waarbij gebruik is gemaakt van mortieren.

De commissie hoorde wel van meerdere geïnterviewden dat zich in Tsjaad inderdaad een incident heeft voorgedaan waarbij een marinier gewond is geraakt, zoals melder ook aangeeft. Bij dit incident werd er niet met mortieren geschoten maar met een onderslung. Dat is een type granaatwerper dat onder de loop van een geweer wordt bevestigd en waarmee 40mm granaten kunnen worden afgeschoten. Hieronder wordt het incident, aan de hand van meerdere verklaringen, beschreven:

Tegen het einde van de missie in Tsjaad, de periode dat melder daar aanwezig was, werd er gesproken over de terugkeer van de mariniers naar Nederland. Er werden door Defensie Antonov's ingehuurd om mensen, materieel en materiaal naar Nederland te vliegen. Het achterlaten (vernietigen) van niet gebruikte munitie zou aanzienlijk in ruimte, en daarmee kosten, schelen. De mariniers kregen toestemming om de munitie ter plekke te verschietsen, in plaats van dat het zou worden vernietigd. Na akkoord hebben er een aantal dagen intensieve schietoefeningen plaatsgevonden in Tsjaad. De locatie en faciliteiten van de schietbaan te Tsjaad leenden zich louter voor statische schietoefeningen, waardoor de schietinstructeurs oefeningen bedachten om de spanning erin te houden door een competitief element in te bouwen. Veelal werd het competitieve element ingebouwd aan het einde van de schietoefening, opdat er een 'winnaar' zou zijn. Tijdens een van deze schietoefeningen werden de mariniers ingedeeld in twee groepen, beide groepen kregen de opdracht om zo snel mogelijk een houten pallet doormidden te schieten. De groep die de pallet als eerste volledig doormidden had (de pallets waren opgesteld voor de kogelvanger) zou de winnaar zijn. In opdracht begonnen beiden groepen op de pallets te vuren (louter klein kaliber wapens). Toen de pallet van de andere groep doormidden omviel, gebruikte een van de mariniers van de verliezende partij de onderslung van zijn wapen, waaruit een granaat wordt geschoten die niet op deze afstand zou mogen

worden afgeschoten omdat de afstand tot het doel te kort was (30 tot 50 meter). Hierop ontstond er een ricochet en kwam er een granaatfragment terug die in het hoofd van een van zijn collega's belandde.

De commissie heeft de marinier gesproken die gewond raakte tijdens deze schietoefening. [REDACTED]

Een van de geïnterviewden gaf aan dat de melding rondom het schieten van mortieren boven bewoond gebied betrekking zou kunnen hebben op het afschieten van lichtkogels om burgers te laten weten dat (en waar) de mariniers hun kampement hadden opgezet. Dit gebeurde bijvoorbeeld als een herder, niet wetende dat de mariniers hun kamp in de buurt hadden opgeslagen, te dichtbij het kampement kwam. Deze herder zou door de mariniers met nachtkijkers zijn gespot en in de richting van het kamp lopen, waarop deze door een lichtkogel werd gewaarschuwd. Zodoende gaven de mariniers hun aanwezigheid aan.

Subconclusies melding 5

De commissie:

- Acht aannemelijk dat de mariniers bij de afbouw van de missie in Tsjaad de nog aanwezige munitie in korte periode mochten verschieten.
- Stelt vast dat een marinier tijdens een van deze schietoefeningen een 40mm granaat met de onderslung van zijn wapen heeft afgeschoten terwijl de afstand op de schietbaan daar niet geschikt voor was.
- Stelt vast dat het afschieten van deze granaat een ricochet veroorzaakte, waarbij een collega-marinier licht gewond raakte door een granaatfragment.
- Acht het niet aannemelijk dat er met mortieren laag over het maaiveld/de grond/boven bewoond gebied is geschoten om burgers te laten schrikken.

4.2.7 Melding 6: Betreden mijnenvelden

In de brief van 1 november 2017 geeft melder aan dat tijdens een FAC-oefening bewust een mijnenveld werd betreden. De letterlijke melding is als volgt:

'Het betreden van mijnenvelden –al dan niet in opdracht- om te oefenen, met als concreet voorbeeld een FAC-oefening waarbij een voertuig op

een mijn rijdt en de inzittenden zwaargewond raken.’ (Brief 1 november 2017)

De commissie heeft met alle geïnterviewden over deze melding gesproken. Geen van de geïnterviewden konden zich herinneren dat er in Tsjaad Nederlandse Forward Air Controllers (FAC’ers) deelnamen. Het zou volgens geïnterviewden in deze melding mogelijk om FAC’ers van het Ierse bataljon gaan, die voor de periode van de uitzending werden uitgeleend aan Nederland. Niemand kon zich herinneren dat er onder de Ierse FAC’ers gewonden zijn gevallen.

In de bespreking van deze melding uitten meerdere geïnterviewden verbaasd te zijn. Geïnterviewden konden zich niet voorstellen dat eenheden bewust een mijnenveld in zouden worden gestuurd, of uit zichzelf een mijnenveld zouden betreden. Daarnaast was de dreiging in Tsjaad volgens geïnterviewden laag en geen van hen had de ervaring dat er mijnenvelden aanwezig waren.

Een dreiging die echter wel aanwezig was waren Unexploded Ordnances (niet ontploft oorlogsmateriaal, kortweg UXO’s). Vooral in gebieden waar het Tsjadische leger voor langere tijd een kampement had opgeslagen was deze dreiging aanwezig. Volgens een aantal geïnterviewden werd deze dreiging meegenomen in de dreigingsanalyse, en werden er *search-protocollen* gevolgd om UXO’s op te sporen. Een aantal maal werd gesuggereerd dat de melding misschien betrekking had op deze UXO’s. Er zijn in Tsjaad geen gewonden gevallen door UXO’s.

Ook werd een aantal maal geopperd dat deze melding wellicht betrekking zou hebben op de missies in Afghanistan. De commissie heeft daarom contact gezocht met deskundigen van het Opleidings- en Trainingscentrum Manoeuvre School Grond Lucht Samenwerking. Aan deze deskundigen is de vraag voorgelegd of er ooit een incident, zoals beschreven in de melding, heeft plaatsgevonden met Nederlandse FAC’ers. Volgens deze deskundigen heeft er nooit een dergelijk incident plaatsgevonden met Nederlandse FAC’ers.

Een van de geïnterviewden suggereerde dat de melding wellicht betrekking heeft op een Standard Operating Procedure (SOP). De mogelijkheid bestaat dat melder een oefening, waarbij een bepaalde situatie wordt nagebootst, heeft aangezien als reëel voorval.

Subconclusies melding 6

De commissie:

- Acht het niet aannemelijk dat er mijnenvelden waren in de gebieden waar de mariniers in Tsjaad opereerden.
- Stelt vast dat er geen Nederlandse FAC’ers aanwezig waren in Tsjaad.
- Stelt vast dat er geen Nederlandse FAC’ers zijn verwond door een mijn.
- Acht het aannemelijk dat deze melding mogelijk betrekking heeft op:

- o de dreiging van UXO's in Tsjaad;
 - o een andere missie dan de missie in Tsjaad;
 - o niet Nederlandse FAC'ers;
- De commissie kan niet vaststellen of melder een SOP-oefening als reële situatie heeft aangezien.

4.2.8 **Melding 9:** Foto van binnenzijde van een Chinook

Melding 9 gaat om een foto die de raadsman van melder aan een COID-adviseur heeft gemaïld. Mogelijk zouden op deze foto misstanden te zien zijn. De commissie heeft deze foto laten beoordelen door drie deskundigen van Bureau Helikopter Ladingen (BHL) van het Defensie Helikopter Commando. Een van deze deskundigen is een ervaren Chinook Loadmaster. Hen is gevraagd te beschrijven wat zij op de foto zien en te beoordelen of er op de foto zaken te zien zijn die op misstanden zouden kunnen duiden.

De deskundigen wisten te verklaren dat de Chinook op de foto een Nederlandse is. Dit konden zij zien door de zakken (A) die aan de zijwand hangen, waarin de spanbanden worden opgeborgen. Linksachter op de foto hangt een brancard (B), daarin liggen de rugzakken van de bemanning. Ook zijn de softliners opgespannen (C). Door deze specifieke inrichting wisten de deskundigen zeker dat het om een Nederlandse Chinook in Afghanistan ging.

De door de commissie gesproken deskundigen wisten zeker dat de Chinook op het moment dat de foto is genomen aan de grond stond en niet vloog. Zij baseerden hun oordeel op het volgende. De hand met handschoen (D) op de foto is van een van de loadmasters van de Chinook. Deze loadmaster staat en is op het moment van de foto bezig met het vrijmaken van zijn belt of een spanband (E), die ogenschijnlijk vastzit onder een van de mensen die aan de linkerkant van de foto zit. Die persoon lijkt hier ook mee bezig te zijn (F). Het feit dat deze loadmaster daarmee bezig is betekent dat de Chinook nog aan de grond staat. Pas wanneer deze loadmaster gaat zitten (zijn stoel is linksvoor, maar niet op de foto zichtbaar) en een sein geeft naar de tweede loadmaster (op de foto rechts achterin, niet zichtbaar op de foto) dat hij klaar is met 'de lading', krijgt de piloot het teken dat hij kan opstijgen.

Personen die in een Chinook worden vervoerd moeten volgens de regels vastzitten met een belt. Nederlandse Chinooks hebben, naast de belts aan de bankjes ook 'vloorbelts'. Dit houdt in dat ook de Amerikaanse soldaten die op de grond zitten (G), beschikking hebben over een belt. De enige persoon die op het moment dat de foto werd genomen zichtbaar niet vastzit met een belt is de persoon op de kist in het midden van de foto (H).

Subconclusies melding 9

De commissie:

- Stelt vast dat de Chinook op de foto een Nederlandse Chinook betreft.
- Acht het aannemelijk dat de Chinook op het moment dat de foto werd genomen niet vloog.
- Kan niet vaststellen of er misstanden te zien zijn op de foto van de binnenkant van de Chinook (bijlage V).

5 CONCLUSIES

5.1 Onderzoeksvragen

De commissie had opdracht een Intern Onderzoek Defensie uit te voeren naar de vermoedens van misstanden zoals beschreven in de in bijlage A opgenomen brief. De meldingen betroffen⁴:

1. Onveilige Vikingvoertuigen welke niet deugdelijk waren voor inzet in warme gebieden (computerstoringen, waardoor de voertuigen slechts vijf kilometer per uur konden rijden). ██████████, die cliënt daarover heeft geïnterviewd (gedraaid) is in 2009 gesneuveld in Afghanistan in een Viking.
2. Ongewenste seksuele omgangsvormen, bijvoorbeeld een weddenschap waarbij een 40mm granaat anaal werd ingebracht.
3. Huurlingen die een dorp zuiveren in Helmand (Canadese troepen).
4. Huurlingen die worden ingezet om voedsel- en brandstoftransporten te beveiligen.
5. Spelen met munitie (met mortiergranaten burgers 'laten schrikken', granaten zo laag mogelijk over het maaiveld schieten).
6. Het betreden van mijnenvelden –al dan niet in opdracht- om te oefenen, met als concreet voorbeeld een FAC-oefening waarbij een voertuig op een mijn rijdt en de inzittenden zwaargewond raken.
7. De wijze waarop met zijn (*melder*) PTSS (integratie) is omgegaan.
8. De wijze waarop tot op dat moment met de melding is omgegaan.
9. Foto van binnenzijde van een Chinook

De punten 1, 2, 4, 5, 6 en 9 zijn door de commissie onderzocht.

5.2 Conclusies

Samengevat blijken uit het onderzoek de volgende relevante feiten en omstandigheden.

Ten aanzien van melding 1.

De commissie:

- Stelt vast dat de missie in Tsjaad werd gezien als een 'testcase' voor (de inzet van) de Vikingvoertuigen.
- Stelt vast dat er opdracht is gegeven om mogelijke problematiek met en limitaties (tijdens de inzet) van de Vikingvoertuigen te identificeren.
- Stelt vast dat er tijdens de missie in Tsjaad problemen met de Vikingvoertuigen waren die verband hielden met het extreme klimaat in Tsjaad (voornamelijk oververhitting).

⁴ De eerste acht punten zijn woordelijk geciteerd uit de voornoemde meldingsbrief.

- Stelt vast dat reisschema's tijdens de missie van Tsjaad werden aangepast om de problemen met oververhitting van de Vikingvoertuigen te vermijden.
- Kan niet vaststellen dat de Vikingvoertuigen ondeugdelijk dan wel onveilig waren.

Ten aanzien van melding 2.

De commissie:

- Stelt vast dat een korporaal der mariniers tijdens de missie in Tsjaad heeft geprobeerd een lichtkogel anaal in te brengen.
- Stelt vast dat dit heeft plaatsgevonden in het kader van een weddenschap.
- Stelt vast dat geïnterviewden de poging tot het anaal inbrengen van een lichtkogel in het kader van een weddenschap niet interpreteren als een seksuele handeling.
- Kan niet vaststellen of melder is gedwongen deze situatie te filmen/fotograferen.
- Kan niet vaststellen dat er overige vormen van ongewenst gedrag hebben plaatsgevonden.

Ten aanzien van melding 4.

De commissie acht het zeer waarschijnlijk dat de Nederlandse Defensieorganisatie geen gebruik heeft gemaakt van huurlingen/private contractors om voedsel- en brandstoftransporten te beveiligen.

Ten aanzien van melding 5.

De commissie:

- Stelt vast dat de mariniers bij de afbouw van de missie in Tsjaad de nog aanwezige munitie in korte periode mochten verschietsen.
- Stelt vast dat een marinier tijdens een van deze schietoefeningen een 40mm granaat met de onderslung van zijn wapen heeft afgeschoten terwijl de afstand op de schietbaan daar niet voor geschikt was.
- Stelt vast dat het afschieten van deze granaat een ricochet veroorzaakte, waarbij een collega-marinier licht gewond raakte door een granaatfragment.
- Acht het niet aannemelijk dat er met mortieren laag over het maaiveld/de grond/boven bewoond gebied is geschoten om burgers te laten schrikken.

Ten aanzien van melding 6.

De commissie:

- Acht het niet aannemelijk dat er mijnevelden waren in de gebieden waar de mariniers in Tsjaad opereerden.
- Stelt vast dat er geen Nederlandse FAC'ers aanwezig waren in Tsjaad.

- Stelt vast dat er geen Nederlandse FAC'ers zijn verwond door een mijn.
- Acht het aannemelijk dat deze melding mogelijk betrekking heeft op:
 - o de dreiging van UXO's in Tsjaad;
 - o een andere missie dan de missie in Tsjaad;
 - o niet Nederlandse FAC'ers;
- De commissie kan niet vaststellen of melder een SOP-oefening als reële situatie heeft aangezien.

Ten aanzien van melding 9.

De commissie:

- Stelt vast dat de Chinook op de foto een Nederlandse Chinook betreft.
- Acht het aannemelijk dat de Chinook op het moment dat de foto werd genomen niet vloog.
- Kan niet vaststellen of er misstanden te zien zijn op de foto van de binnenkant van de Chinook.

6 BIJLAGEN

Bijlage A	Brief van de raadsman van melder d.d. 1 november 2017
Bijlage B	Rapport "onderzoek naar het meldingsproces van de oud-defensie fotograaf" d.d. 6 september 2019
Bijlage C	Instellingsbesluit
Bijlage D	Verlenging onderzoekstermijn Intern Onderzoek Defensie
Bijlage E	E-mail van [redacted] d.d. 13 maart 2020
Bijlage F	E-mail van [redacted] d.d. 12 maart 2020
Bijlage G	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage H	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage I	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage J	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage K	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage L	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage M	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage N	Gespreksverslag [redacted]
Bijlage O	Contactverloop met melder
Bijlage P	Overzicht uitzendingen melder
Bijlage Q	Nieuwsbrief Dco
Bijlage R	Aanvulling bezwaarschrift melder
Bijlage S	Foto Chinook
Bijlage T	Mediapublicatie Noventas
Bijlage U	Krantenartikel Dagblad van het Noorden
Bijlage V	Foto Chinook met duiding

